

**Jean Monnet
Centre of Excellence**

ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ

EU external actions in the contested global order –
(in)coherence, (dis)continuity, resilience

Unia Europejska i demokracja - najlepsze praktyki dla świata

Dr Marcin Łukaszewski

marcin.lukaszewski@amu.edu.pl

Academic Year 2020/2021

ADAM MICKIEWICZ
UNIVERSITY
POZNAŃ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Plan prezentacji

- **CZĘŚĆ 1.**
Standardy demokratyczne Unii Europejskiej
- **CZĘŚĆ 2.**
Deficyt demokracji w Unii Europejskiej jako wyzwanie
- **CZĘŚĆ 3.**
Co Unia Europejska robi dla promowania demokracji poza swoimi granicami?

Jednolity Akt Europejski (1986)

THE PRESIDENT OF THE FRENCH REPUBLIC,

THE PRESIDENT OF IRELAND,

THE PRESIDENT OF THE ITALIAN REPUBLIC,

HIS ROYAL HIGHNESS THE GRAND DUKE OF LUXEMBOURG,

HER MAJESTY THE QUEEN OF THE NETHERLANDS,

THE PRESIDENT OF THE PORTUGUESE REPUBLIC,

HER MAJESTY THE QUEEN OF THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND,

MOVED by the will to continue the work undertaken on the basis of the Treaties establishing the European Communities and to transform relations as a whole among their States into a European Union, in accordance with the Solemn Declaration of Stuttgart of 19 June 1983,

RESOLVED to implement this European Union on the basis, firstly, of the Communities operating in accordance with their own rules and, secondly, of European Cooperation among the Signatory States in the sphere of foreign policy and to invest this union with the necessary means of action,

DETERMINED to work together to promote democracy on the basis of the fundamental rights recognized in the constitutions and laws of the Member States, in the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the European Social Charter, notably freedom, equality and social justice,

Wprowadzenie – Demokracja jako wartość UE

- Historycznie, artykuł J.1 traktatu z Maastricht (który wszedł w życie w 1993 r. i nadał Unii ważne kompetencje, w tym w zakresie prowadzenia spójnej polityki zewnętrznej) ustanowił **szerzenie demokracji i utrzymanie pokoju podstawowymi zasadami wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE** oraz współpracy rozwojowej UE.
- Z kolei Traktat o Unii Europejskiej (TUE), zmieniony traktatem Lizbońskim, uznaje **demokrację** za podstawową wartość Unii oraz cel ogólny i wiodącą zasadę działań zewnętrznych UE. UE ma również przyczyniać się do pokoju, bezpieczeństwa i zapobiegania konfliktom poprzez działania zewnętrzne.

Wprowadzenie – Demokracja jako wartość UE

- Większa demokracja i lepsza ochrona praw podstawowych
- Traktat z Lizbony określa trzy podstawowe zasady, a mianowicie
  - równość obywateli,
  - demokrację przedstawicielską
  - i demokrację uczestniczącą – (EIO)
- Proces przystąpienia UE do europejskiej konwencji praw człowieka (EKPC) rozpoczął się w momencie, kiedy w życie wszedł 14. protokół do tej konwencji (1 czerwca 2010 r.). Umożliwia on podpisanie EKPC nie tylko państwom, ale także organizacjom międzynarodowym, np. Unii Europejskiej.

CZĘŚĆ 1.

Standardy demokratyczne Unii Europejskiej

Jean Monnet
Centre of Excellence
ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Parlament Europejski jako organ pochodzący z wyborów

- (1) europejscy obywatele bezpośrednio wybierają członków Parlamentu Europejskiego od 1979 r.
  - Parlament Europejski wraz z Radą pełni funkcje ustawodawczą i budżetową.
  - Ponadto Parlament ma duże uprawnienia nadzorcze w stosunku do innych instytucji UE (m.in. KE)
  - PE udziela inwestytury przewodniczącemu KE,
  - ma wpływ na wybór: Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich i prezesa Europejskiego Banku Centralnego
  - Prawo wyrażenia wotum nieufności wobec KE

Demokracja przedstawicielska vs. czy i bezpośrednia?

(2) Europejska Inicjatywa Obywatelska

Dlaczego taki instrument?

- Przed wprowadzeniem Europejskiej Inicjatywy Obywatelskiej każdy rezydent państwa członkowskiego mógł przekazać swoje oczekiwania Komisji Europejskiej poprzez petycję do Parlamentu Europejskiego, co nie było wystarczająco skutecznym narzędziem
- wprowadzona Traktatem z Lizbony z dniem 1 kwietnia 2012 w celu wzmocnienia demokracji bezpośredniej w Unii Europejskiej.
- sygnatariuszami petycji musi być minimum milion osób mieszkających w co najmniej 7 państwach Unii.

Kroki:

- 1) komitet (min. 7 obywateli z 7 różnych państw członkowskich, z prawem głosu w wyborach europejskich)
- 2) rejestracja wniosku w jednym z 23 języków oficjalnych UE na stronie internetowej KE (KE ma 2 miesiące na odpowiedź)
- 3) zbieranie podpisów może odbywać się on-line lub w wersji papierowej
- 4) zbieranie podpisów w liczbie co najmniej miliona z co najmniej 7 państw członkowskich, z czego minimalna liczba z każdego z tych państw jest precyzyjnie określona (zależy od liczby posłów do PE) – 12 miesięcy;
- 5) przesłanie podpisów do weryfikacji przez organy krajowe (te muszą odpowiedzieć w przeciągu 3 miesięcy);
- 6) przedstawienie EIO Komisji, która ma obowiązek odpowiedzieć.

(2) EIO

- „obywatele Unii w liczbie nie mniejszej niż milion, mający obywatelstwo znacznej liczby Państw Członkowskich, mogą podjąć inicjatywę zwrócenia się do Komisji Europejskiej o przedłożenie, w ramach jej uprawnień, odpowiedniego wniosku w sprawach, w odniesieniu do których, zdaniem obywateli, stosowanie Traktatów wymaga aktu prawnego Unii” (TUE: art. 11 ust. 4).
- Szczegółowe przepisy dotyczące procedur i warunków wymaganych do przedstawienia inicjatywy obywatelskiej w rozumieniu art. 11 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) zostały określone, zgodnie z art. 24 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), w drodze rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie inicjatywy obywatelskiej (Rozporządzenie 211/2011). Rozporządzenie weszło w życie 1 kwietnia 2012 r.

(2) EIO

- (1) powołanie komitetu obywatelskiego, który zwraca się do KE o dokonanie rejestracji inicjatywy
  - Komitet musi dostarczyć Komisji następujące informacje: tytuł proponowanej inicjatywy obywatelskiej; przedmiot inicjatywy; opis celów; postanowienia traktatów uznane przez organizatorów za istotne dla zaproponowanych działań; imiona i nazwiska, adresy pocztowe, obywatelstwa i daty urodzenia siedmiu członków komitetu obywatelskiego; wszystkie źródła wsparcia i finansowania
- (2) KE ma 2 miesiące na zarejestrowanie EIO, o ile
  - Utworzono komitet
  - Wyznaczono osobę upoważnioną
  - inicjatywa obywatelska nie wykracza w sposób oczywisty poza kompetencje KE w zakresie przedkładania wniosku dotyczącego unijnego aktu prawnego w celu wprowadzenia w życie traktatów;
  - proponowana inicjatywa obywatelska nie jest oczywistym nadużyciem, nie jest oczywiście niepoważna lub dokuczliwa;
  - proponowana inicjatywa obywatelska nie jest w sposób oczywisty sprzeczna z wartościami Unii określonymi w art. 2 TFUE.

3 powody niepowodzeń EIO

- Odrzucenie wniosków przez KE
- Wycofanie wniosków przez wnioskodawców
- Niezebranie odpowiedniej liczby podpisów w określonym prawnie czasie – chodzi o inicjatywy, które w ciągu dwunastu miesięcy od dnia rejestracji nie zdobyły wymaganego minimum 1 mln podpisów, uzyskanych od obywateli co najmniej siedmiu państw członkowskich UE.

Tabela 1. Europejskie inicjatywy obywatelskie, którym Komisja odmówiła rejestracji

Tytuł inicjatywy	Przedmiot inicjatywy
Stop Brexit	Przeciwko wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa z UE
STOP TTIP	Przeciwko zawarciu umów: Transatlantyckiego Partnerstwa w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) oraz kompleksowej umowy handlowej między Unią a Kanadą (CETA)
Vite l'Europe sociale! Pour un nouveau critère européen contre la pauvreté	Podjęcie działań w celu zmniejszenia liczby osób żyjących poniżej progu ubóstwa
Ethics for Animals and Kids	Zagwarantowanie minimum etyki w obchodzeniu się z podmiotami najsłabszymi
A new EU legal norm, self-abolition of the European Parliament and its structures, must be immediately adopted	Wprowadzenie do systemu prawnego UE podstawy prawnej dla samorozwiązania Parlamentu Europejskiego, jeśli nie realizuje kluczowych postanowień Traktatu o Unii Europejskiej

Right to Ending Care: Leading a life of dignity and independence is a fundamental right!	Zapewnienie fundamentalnego prawa do godności, w tym zapewnienie ochrony socjalnej i długoterminowej opieki zdrowotnej
To hold an immediate EU Referendum on public confidence in European Government's (EG) competence	Wprowadzenie referendum w zakresie zmiany „Europejskiego Rządu”
Stop cruelty for Animals	Przyjęcie unijnych regulacji dotyczących traktowania zwierząt, w tym m.in. zakaz zabijania zwierząt w schroniskach, obowiązkowej sterylizacji zwierząt w schroniskach
Cohesion policy for the equality of the regions and sustainability of the regional cultures	Zagwarantowanie, że polityka spójności UE będzie zwracać szczególną uwagę na regiony ze względu na ich odmienny charakter narodowy, etniczny, kulturalny, religijny czy językowy
Ensemble pour une Europe sans prostitution légalisée	Przeciwko legalizacji prostytucji
Enforcing selfdetermination Human Right in the EU	Przyjęcie przez UE zasady samostanowienia
Unconditional Basic Income	Przyjęcie unijnych regulacji w zakresie wprowadzenia dochodu podstawowego
One Million Signatures For „A Europe Of Solidarity”	Przyjęcie regulacji umożliwiającej państwu odmowę spłaty długu, gdy finansowe i polityczne istnienie państwa jest zagrożone
Création d'une Banque publique européenne axée sur le développement social, écologique et solidaire	Utworzenie banku umożliwiającego państwom zaciąganie pożyczek na społeczny, ekologiczny i solidarnościowy rozwój
Abolición en Europa de la tauromaquia y la utilización de toros en fiestas de crueldad y tortura por diversion	Zakres artykułu 13 TFUE
My voice against nuclear power	Przyszłość Europy bez energii jądrowej
Fortalecimiento de la participación ciudadana en la toma de decisiones sobre la soberanía colectiva	Zapewnienie obywatelom możliwości uznania nowego państwa
Recommend singing the European	Odnosi się do śpiewania hymnu europejskiego w języku

- Niezarejestrowane inicjatywy stanowią aż około 1/3 wszystkich podjętych działań.
- We wszystkich przypadkach powód odmowy był jednakowy: wniosek wykracza poza kompetencje KE w zakresie przedkładania wniosku unijnego aktu prawnego.

Tytuł europejskiej inicjatywy obywatelskiej	Przedmiot inicjatywy	Data rejestracji/ Data wycofania
Let'sfly2Europe: Umożliwienie uchodźcom legalnego i bezpiecznego dotarcia do Europy	Umożliwienie uchodźcom legalnego i bezpiecznego dotarcia do Europy	02.09.2016 03.12.2016
Wake up Europe! Działajmy, aby strzec demokratycznego projektu europejskiego	Zapewnienia przestrzegania praworządności przez Węgry w odniesieniu do art. 2 TUE	30.11.2015 23.06.2016
Vi vill att WHO:s rekommendationer efterföljs. Cannabis ska bli avkriminaliserat med reglering	Inicjatywa dotycząca narkotyków i przestrzegania zaleceń WHO	30.11.2015 09.03.2016
„A l'écoute”	Wzmocnienie tajemnicy zawodowej adwokatów, w tym kwestii podsłuchu rozmów telefonicznych między adwokatem a klientem	09.02.2015 22.10.2015
Moveurope	Wprowadzenie karty MOVEEUROPE. Upoważniałaby ona do zniżki kosztów transportu i zakwaterowania podczas weekendu 9 maja – w celu uczczenia Dnia Europy – rotacyjnie co roku jedno miasto	07.03.2014 30.01.2015
New Deal 4 Europe – for a European Special Plan for Sustainable Development and Employment	Powołanie dwóch funduszy: pierwszego – dla rozwoju dóbr publicznych, takich jak: odnawialne źródła energii, rozwój badań i innowacji, rozwój sieci infrastrukturalnych; drugiego zaś – dla stworzenia nowych miejsc pracy, zwłaszcza dla ludzi młodych	07.03.2014 30.01.2015
Turn me Off!	Wprowadzenie zakazu zostawiania włączonych świateł w biurach i sklepach po godzinach normalnej działalności. Ma to na celu oszczędność energii oraz ochronę środowiska naturalnego	03.02.2014 22.04.2014

cd.

ropejskiej inicjatywy obywatelskiej	Przedmiot inicjatywy	Data rejestracji Data wycofania
Initiative for Media	Ochrona pluralizmu w mediach	05.10.2011 20.08.2011
in Europe: Initiative to give the	Podjęcie inicjatywy ustawodawczej UE dotyczącej zbrodni ekologicznych	01.10.2011 21.01.2011
	Wprowadzenie praw wyborczych w państwie członkowskim miejsca zamieszkania na takich samych warunkach, jak obywatele tego państwa	11.05.2011 29.01.2011
Inicjatywa dotycząca krów mlecznych	Poprawa dobrostanu krów mlecznych	10.05.2011 20.07.2011
Communication Tariff Act	Wprowadzenie jednolitej miesięcznej taryfy na połączenia telefoniczne z telefonów komórkowych w granicach UE obejmującą wszystkie usługi	10.05.2011 03.12.2011

Słabości EIO

- Problemy w znalezieniu problemu ponadnarodowego (?)
- O ile - trwająca maksymalnie 3 miesiące - weryfikacja deklaracji poparcia da efekt pozytywny inicjatywa przedkładana jest Komisji Europejskiej.
- a Komisja ma kolejne 3 miesiące na rozpatrzenie inicjatywy, wysłuchanie publiczne w Parlamencie Europejskim i udzielenie odpowiedzi. TO...
- ...Komisja Europejska NIE MUSI przekształcić EIO w inicjatywę skierowaną do Rady lub Parlamentu Europejskiego (!)

A które się udały?

ONE OF US

Ruch pro-life: Jeden z nas

Inicjatywa „Jeden z nas” była jedną z pierwszych europejskich inicjatyw obywatelskich, której udało się zebrać ponad milion podpisów. Inicjatywa dotyczyła godności, prawa do życia i integralności każdego człowieka od chwili poczęcia. Jej głównym celem było zakończenie finansowania przez UE aktywności, które implikują niszczenie ludzkich embrionów, w szczególności w obszarach badań, zdrowia publicznego i pomocy rozwojowej. Komisja Europejska postanowiła nie przeprowadzać przeglądu ustawodawczego, ponieważ uznała, że obowiązujące ramy prawne są

STOP VIVISECTION

Ochrona zwierząt: Stop wiwisekcji

Inicjatywa „Stop wiwisekcji” miała na celu wycofanie eksperymentów na zwierzętach. Kampania była wspierana przez obejmujący całą UE sojusz ponad 250 grup ochrony zwierząt, organizacji naukowych i firm sprzedających produkty nietestowane na zwierzętach – i udało się uzyskać poparcie ponad 1,17 miliona obywateli UE. Komisja Europejska podzieliła przekonanie organizatorów, że testy na zwierzętach powinny zostać wycofywane; nie podzieliła natomiast poglądu, że zasady naukowe nie uzasadniają „modelu zwierzęcego”.

**Jean Monnet
Centre of Excellence**

ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Zakaz stosowania glifosatu i ochrona ludzi i środowiska przed toksycznymi pestycydami

Inicjatywa ta została uruchomiona w styczniu 2017 r. i miała trzy cele: zakaz stosowania glifosatu, zreformowanie procedury zatwierdzania pestycydów i wytyczenie wiążących celów ograniczenia użycia pestycydów dla całej UE. Jej głównym celem było zapewnienie przyszłości wolnej od pestycydów. Organizatorzy osiągnęli próg miliona podpisów w ciągu niespełna sześciu miesięcy! Chociaż Komisja postanowiła nie wprowadzać zakazu stosowania glifosatu, zobowiązała się do przedstawienia wniosku ustawodawczego mającego na celu zwiększenie przejrzystości oceny pestycydów oraz poprawę jakości i niezależności badań naukowych, które są podstawą ocen przeprowadzanych przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności. Komisja zobowiązała się również do zmiany dyrektywy w sprawie zrównoważonego stosowania.

►► **Strona inicjatywy:**

stopglyphosate.org/

Dostęp do wody i kanalizacji jest prawem człowieka!

Inicjatywa podjęta przez związki zawodowe w całej Europie była jedną z pierwszych, które zostały zarejestrowane – 10 maja 2012 r. Celem było zwrócenie się do Komisji Europejskiej o zaproponowanie aktów prawnych, implementujących prawo człowieka do wody pitnej i urządzeń sanitarnych, zgodnie z wytycznymi Organizacji Narodów Zjednoczonych, oraz przyczyniających się do zapewnienia dostępu do wody oraz kanalizacji jako podstawowych usług publicznych dla wszystkich. Głównym celem kampanii było doprowadzenie do tego, by ustawodawstwo UE zobowiązało rządy poszczególnych państw do zapewnienia dostępu i dostarczenia wszystkim mieszkańcom odpowiedniej ilości czystej wody pitnej oraz instalacji sanitarnych. Komisja postanowiła podjąć działania w różnych obszarach związanych z inicjatywą (zwiększyć przejrzystość, pobudzić innowacje itp.) i przedstawiła wniosek ustawodawczy dotyczący zmiany dyrektywy w sprawie wody pitnej, w tym zobowiązanie państw członkowskich do zapewnienia dostępu do wody grupom szczególnie narażonym.

Minority SafePack – milion podpisów za różnorodnością w Europie

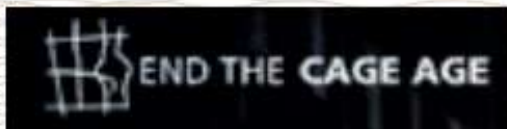
Jak sama nazwa wskazuje, w ramach inicjatywy „Minority SafePack” zaproponowano Komisji pełny pakiet środków, obejmujący takie aspekty, jak promocja rzadszych języków, ochrona mniejszości narodowych i programy badawcze na temat korzyści wynikających z różnorodności językowej i kulturowej w Unii Europejskiej. Początkowo została uruchomiona w 2013 r., ale jej rejestracja została odrzucona przez Komisję, jednak cztery lata później Trybunał Europejski unieważnił tę decyzję. Do wiosny 2020 r. na tę europejską inicjatywę obywatelską zebrano ponad milion podpisów i oczekuje się na kolejne kroki w procesie realizacji inicjatywy.

Stop ekstremizmowi – poparcie praw człowieka w UE

W ramach tej inicjatywy, zarejestrowanej latem 2017 r., wzywa się Komisję Europejską do zaproponowania nowej dyrektywy w sprawie przeciwdziałania ekstremizmowi, zawierającej neutralną definicję ekstremizmu, niezależnie od jego przyczyn, i obejmującej wszystkie „działania zmierzające do niszczenia praw podstawowych”, a także zakaz działania ekstremistów w szkołach i innych instytucjach publicznych. Europejska dyrektywa dotycząca tej dziedziny powinna również dopuszczać odszkodowania i być inspirowana istniejącym prawem antydyskryminacyjnym, aby skutecznie chronić kobiety, dzieci i pracowników. Po roku zbierania podpisów organizatorzy ogłosili, że zebrali ponad milion deklaracji poparcia.

End the Cage Age – dążenie do większego dobrostanu zwierząt

Ponad 1,6 miliona osób poparło tę europejską inicjatywę obywatelską, w ramach której wezwano Komisję do wprowadzenia klarownych przepisów przeciwko hodowaniu zwierząt w klatkach w Unii Europejskiej, aby nadać priorytet bardziej humanitarnemu traktowaniu zwierząt hodowlanych. W szczególności organizatorzy chcieli zakazać stosowania klatek dla wszystkich gatunków drobiu, oddzielnych zagród dla loch i indywidualnych zagród dla cieląt itp., aby zapewnić zwierzętom swobodę przemieszczania się i możliwość przebywania blisko siebie w swoich stadach. Wiosną 2020 r. inicjatywa „End the Cage Age” została już certyfikowana, ale nie przedłożono jej jeszcze Komisji Europejskiej (co jest planowane na jesień 2020 r.).

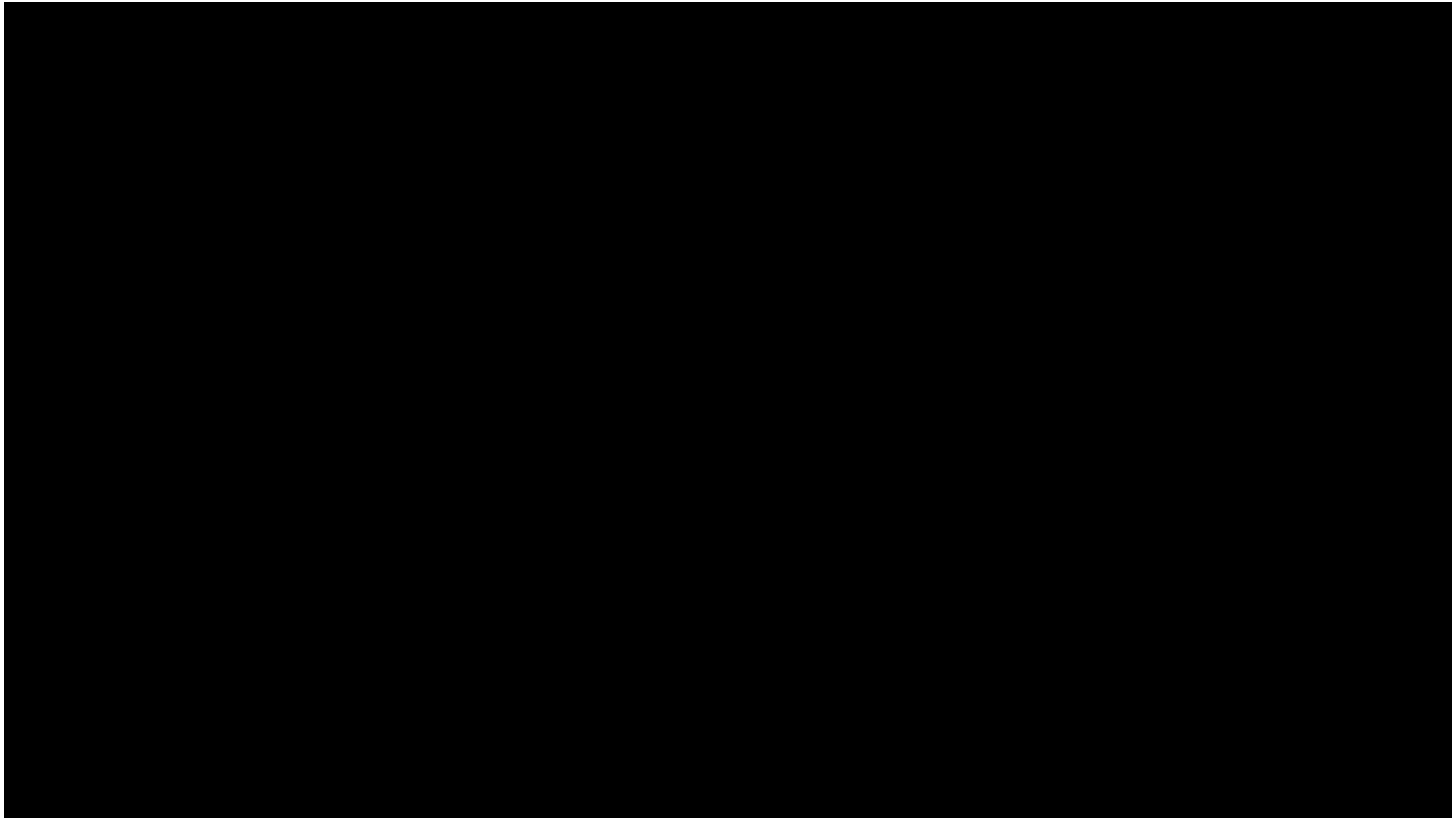

Eat ORIGINAL! Unmask Your Food – poznaj pochodzenie żywności

Według organizatorów ponad 1,1 mln obywateli UE podpisało tę europejską inicjatywę obywatelską, popierając nałożenie na wszystkie produkty spożywcze obowiązkowych deklaracji pochodzenia w celu zapobiegania oszustwom, ochrony zdrowia publicznego i zagwarantowania konsumentom prawa do informacji. W ramach tej inicjatywy wezwano również do wyraźniejszego oznaczania wszystkich składników podstawowych żywności przetworzonej. Wiosną 2020 r. trwała certyfikacja deklaracji poparcia inicjatywy.

▶▶ *Strona inicjatywy:* eatoriginal.eu

▶▶ *Oficjalny rejestr europejskich inicjatyw obywatelskich:* europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2018/000006_pl

**Jean Monnet
Centre of Excellence**

ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

„Right to Cure” („Prawo do terapii”)

7033 liczba zwolenników:

Wyraź poparcie dla tej inicjatywy

GŁOSOWANIE BEZ GRANIC, pełne prawa polityczne dla obywateli UE” (ang. „VOTERS WITHOUT BORDERS, Full Political Rights for EU Citizens”)

4327 liczba zwolenników:

Wyraź poparcie dla tej inicjatywy

Wprowadzenie bezwarunkowych dochodów podstawowych w całej UE

78 624 liczba zwolenników:

Wyraź poparcie dla tej inicjatywy

Stop Finning – Stop the trade (Nie dla obcinania płetw rekinom i handlu nimi)

136 822 liczba zwolenników:

Wyraź poparcie dla tej inicjatywy

Wolność wymiany

Wyraź poparcie dla tej inicjatywy

Ratujmy pszczoły i rolników! W kierunku przyjaznego dla pszczoł rolnictwa służącego zdrowemu środowisku

431 069 liczba zwolenników:

Wyraź poparcie dla tej inicjatywy

CZĘŚĆ 2.

Deficyt demokracji w Unii Europejskiej jako wyzwanie

Czym jest ten deficyt?

- **Przyjęcie koncepcji, że UE nie jest już konfederacją, ale nie jest jednocześnie już federacją**
- **Z perspektywy obywateli:** instytucje UE i ich procedury decyzyjne charakteryzują się brakiem demokracji i z uwagi na ich złożoność sprawiają wrażenie niedostępnych dla zwykłych obywateli
- **Z perspektywy szerszej:** ten deficyt polega na nieobecności polityki europejskiej jako takiej => wyborcom z UE brakuje poczucia, że mają do dyspozycji skuteczny sposób odrzucenia „rządu“, z którego nie są zadowoleni, a także w pewnej mierze kierunku polityki i strategii politycznej. Obecna forma rządów europejskich polega właśnie na braku „rządu“.

Czym jest ten deficyt?

- Przewrotność samej sytuacji => Społeczeństwa są wciąż zasadniczo proeuropejskie, ale jednocześnie nie przenosi się to na wysoką frekwencję wyborczą w wyborach do PE (43%)
- Powolny proces przekształcania PE z organu o charakterze doradczym do współustawodawcy (cały czas jednak **WSPÓŁ**ustawodawcy)
- Sposób na radzenie sobie z nim? EIO + wzmocnienie pozycji PE przez oddanie prawa wpływu na wybór szefa KE i komisarzy

Joseph Weiler

- Wraz z upływem czasu katalog obszarów wpływających na powstawanie „deficytu demokracji” stworzony przez J. H. H. Weilera został rozbudowany i obecnie obejmuje:
  - zwiększenie zakresu władzy wykonawczej, a w konsekwencji również i mniejszą kontrolę ze strony parlamentów narodowych;

Joseph Weiler

- nadal za słabą pozycję PE jako jedyne organu pochodzącego z wyborów powszechnych;
- brak rzeczywistych „wyborów europejskich” – przedmiotem kampanii wyborczej do Parlamentu Europejskiego w państwa członkowskich rzadko kiedy stają się sprawy europejskie, zazwyczaj głosowanie odbywa się w kontekście bieżącej polityki wewnętrznej;

Joseph Weiler

- fakt, iż UE jest dla obywateli państw członkowskich zbyt odległa, nadal nie rozumieją oni specyfiki UE i jej organów (np. Komisja jest bytem niedookreślonym i wręcz nieznanym);
- swoisty „dryf polityczny” Unii. Cechą charakterystyczną Unii staje się przyjmowanie rozwiązań nieuznawanych za najlepsze, lecz jedynie maksymalnie niekontrowersyjnych (nieostrych).

CZĘŚĆ 3.

Co Unia Europejska robi dla promowania demokracji poza swoimi granicami?

Jean Monnet
Centre of Excellence
ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Podstawa prawna

- **Art. 2 i 21 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE);**
  - **Artykuł 2** Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne Państwom Członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn.

- **Art. 2 i 21 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE);**

- **Artykuł 21**

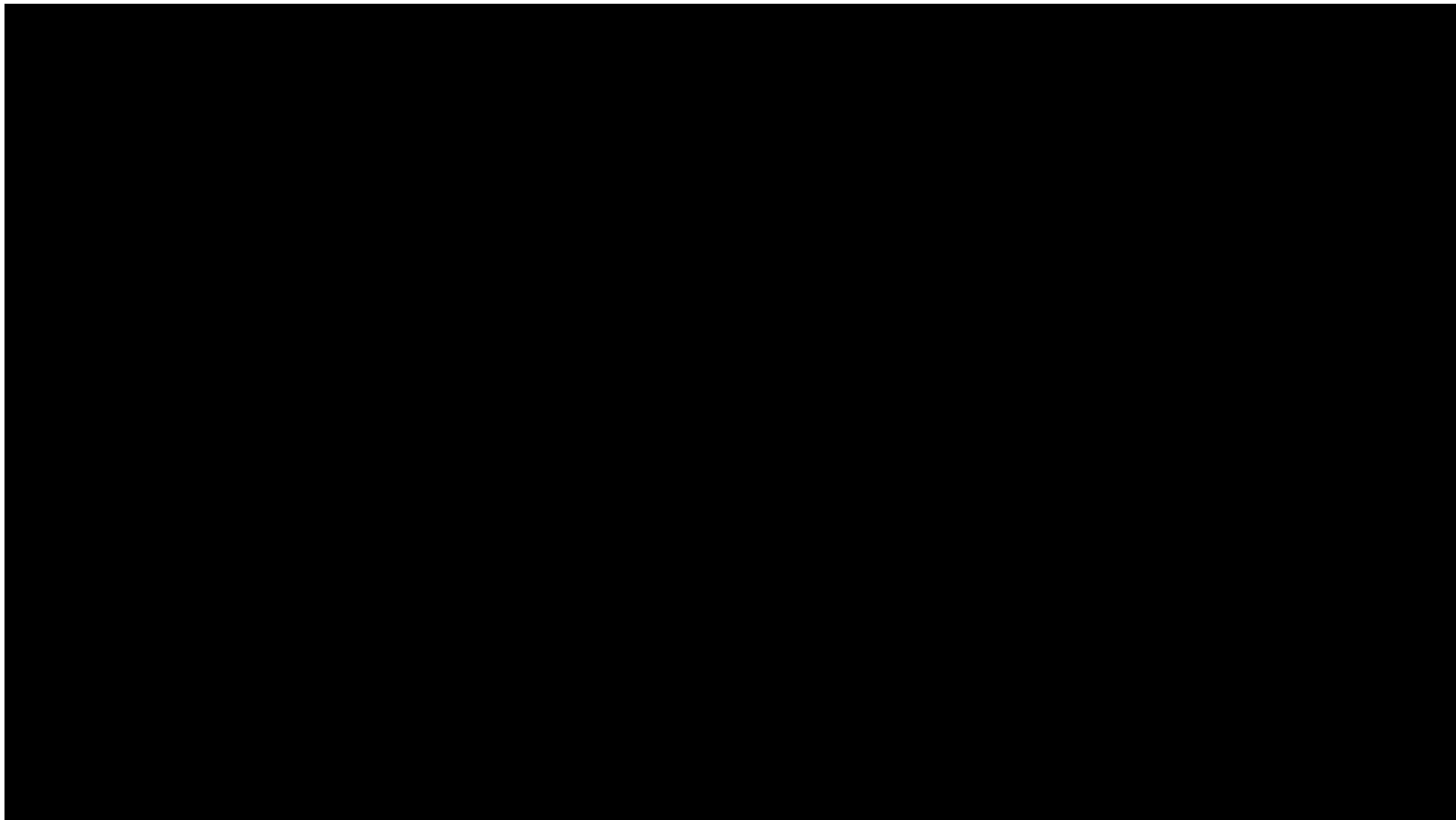
- **1. Działania Unii na arenie międzynarodowej oparte są na zasadach, które leżą u podstaw jej utworzenia, rozwoju i rozszerzenia oraz które zamierza wspierać na świecie: demokracji, państwa prawnego, powszechności i niepodzielności praw człowieka i podstawowych wolności, poszanowania godności ludzkiej, zasad równości i solidarności oraz poszanowania zasad Karty Narodów Zjednoczonych oraz prawa międzynarodowego. Unia dąży do rozwijania stosunków i budowania partnerstwa z państwami trzecimi oraz z organizacjami międzynarodowymi, regionalnymi lub światowymi, które wyznają zasady, o których mowa w akapicie pierwszym.** Sprzyja ona wielostronnym rozwiązaniom wspólnych problemów, w szczególności w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych.
- **2. Unia określa i prowadzi wspólne polityki i działania oraz dąży do zapewnienia wysokiego stopnia współpracy we wszelkich dziedzinach stosunków międzynarodowych, w celu:**
  - a) ochrony swoich wartości, podstawowych interesów, bezpieczeństwa, niezależności i integralności;
  - **b) umacniania i wspierania demokracji, państwa prawnego, praw człowieka i zasad prawa międzynarodowego;**
  - c) utrzymania pokoju, zapobiegania konfliktom i umacniania bezpieczeństwa międzynarodowego zgodnie z celami i zasadami Karty Narodów Zjednoczonych, jak również z zasadami Aktu końcowego z Helsinek oraz celami Karty Paryskiej, w tym z celami i zasadami dotyczącymi granic zewnętrznych;
  - d) wspierania trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego oraz środowiskowego krajów rozwijających się, przyjmując za nadrzędny cel likwidację ubóstwa;
  - e) zachęcania wszystkich krajów do integracji w ramach gospodarki światowej, między innymi drogą stopniowego znoszenia ograniczeń w handlu międzynarodowym;
  - f) przyczyniania się do opracowywania międzynarodowych środków służących ochronie i poprawie stanu środowiska oraz zrównoważonego zarządzania światowymi zasobami naturalnymi, w celu zapewnienia trwałego rozwoju;
  - g) niesienia pomocy narodom, krajom i regionom dotkniętym klęskami żywiołowymi lub katastrofami spowodowanymi przez człowieka;
  - oraz h) wspierania systemu międzynarodowego opartego na silniejszej współpracy wielostronnej i na dobrych rządach na poziomie światowym.
- **3. Unia szanuje zasady i dąży do osiągnięcia celów, o których mowa w ustępach 1 i 2, przy opracowywaniu i wprowadzaniu w życie jej działań zewnętrznych w różnych dziedzinach objętych niniejszym tytułem i częścią piątą Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, jak również zewnętrznych aspektów innych polityk Unii. Unia czuwa nad spójnością różnych dziedzin jej działań zewnętrznych oraz nad ich spójnością z innymi politykami Unii. Rada i Komisja, wspomagane przez wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, zapewniają tę spójność oraz współpracują w tym celu.**

Europejski Fundusz na rzecz Demokracji
(European Endowment For Democracy)

Co to jest?

Jean Monnet
Centre of Excellence

ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- założony w 2013 roku przez UE i państwa członkowskie

promowanie demokracji w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa

zapropnowany podczas polskiej prezydencji

ma stanowić symbol europejskiego (unijnego) wsparcia i solidarności dla demokratycznych aspiracji społeczeństw państw będących w bliskim sąsiedztwie z UE

Jean Monnet
Centre of Excellence

ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ

EUROPEAN ENDOWMENT FOR DEMOCRACY

EUROPEAN ENDOWMENT FOR DEMOCRACY

- Uroczyste otwarcie Sekretariatu Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji miało miejsce 27 maja 2013 roku w Brukseli
- Siedzibą Funduszu jest dawny budynek ambasady Polski w Belgii.
- Szacunkowy pierwszy budżet wyniesie ok. 50 mln euro, z czego polska składka pokryje ok. 10 proc.
- Dyrektorem Funduszu jest Jerzy Pomianowski, Przewodniczącym Rady Zarządzającej David McAllister - poseł do Parlamentu Europejskiego.
- **Na budżet składają się 23 państwa oraz Komisja Europejska**

- Działalność głównie w 4 regionach: zachodnie Bałkany, państwa Partnerstwa Wschodniego, północna Afryka i Bliski Wschód
- W 2019 roku następujące obszary wsparcia:
  - Wsparcie dla walki z korupcją
  - Wsparcie dla niezależnych platform medialnych
  - Wsparcie dla partycypacji obywatelskiej
  - Wsparcie dla monitoringu przestrzegania praw człowieka
  - Wsparcie dla partycypacji kobiet i ich aktywizacji obywatelskiej
  - Wsparcie dla tworzenia społeczeństwa inkluzywnego, ochrony tożsamości płciowej i orientacji seksualnej
  - Wsparcie dla kultury
  - Wsparcie dla młodzieży

2019 IN NUMBERS

260
New funded initiatives

827
Requests for support

41
Emergency support provided

140
Monitoring and outreach missions

30
Core staff from 20 countries

50 670
Unique visitors to website

45
Media mentions

58,400+
Facebook likes

3,300+
Twitter followers

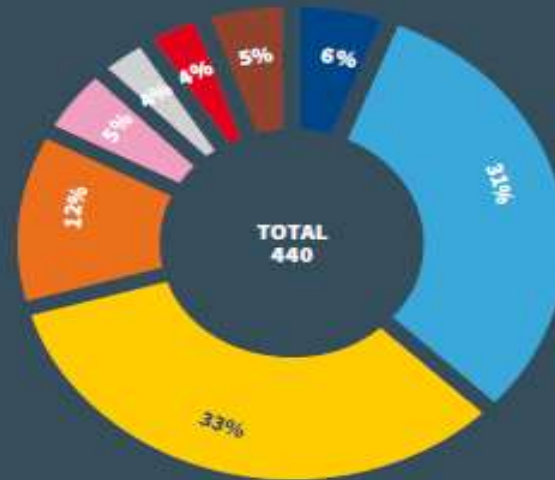
30
Number of events

PORTFOLIO OVERVIEW

NO. OF APPLICATIONS RECEIVED BY REGION 2019

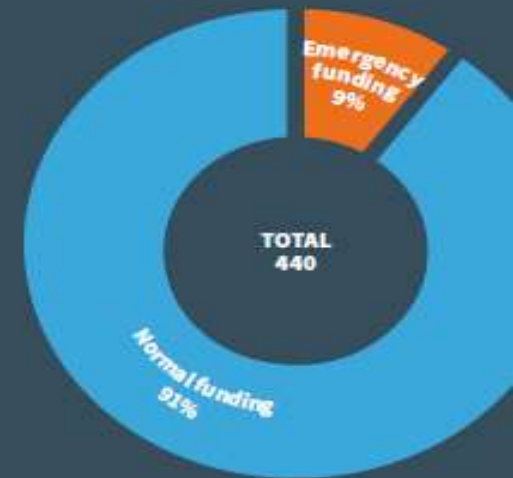

INITIATIVES PER THEMATIC AREA (ONGOING 2019)

- Anti-corruption & public accountability
- Independent & social media platforms
- Civic activism & participation
- Human rights activism & monitoring
- Sexual orientation and gender identity
- Women's civic & political participation
- Youth
- Arts & Culture

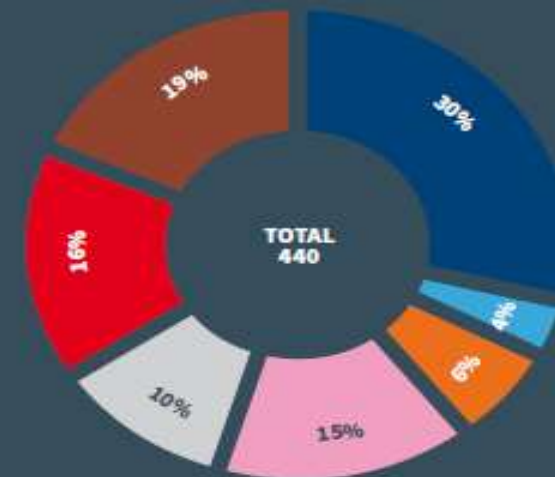
TYPE OF FUNDING (ONGOING 2019)

NO. OF INITIATIVES SUPPORTED BY REGION (ONGOING IN 2019)

VALUE ADDED* (ONGOING IN 2019)

- Core funding
- Bridge funding
- Rapid response funding
- Start-up funding (new actor)
- Start-up funding (new activity)
- Political risk
- Undersupported activity

Na czele organu zarządzającego (Rady Zarządzającej) stoi David McAllister MEP, a wraz z nimi: 43 członków:

=> 27 przedstawicieli państw członkowskich

=> 1 przedstawiciel UK

=> 1 przedstawiciel Norwegii

=> 1 przedstawiciel EEAS (European External Action Service, Europejska Służba Działań Zewnętrznych)

=> 1 przedstawiciel KE

=> 9 posłów do PE

=> 3 reprezentantów europejskiego społeczeństwa obywatelskiego

**Jean Monnet
Centre of Excellence**

ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Rola Parlamentu Europejskiego

- **Nagroda im. Sacharowa za wolność myśli;**
- **Zespół ds. Wspierania Demokracji i Koordynacji Wyborów** (Democracy Support and Election Coordination Group (DEG));
- **Coroczne rezolucje o prawach człowieka i demokracji na świecie polityki UE** w tym zakresie, w której analizuje główne wyzwania i osiągnięcia UE we wspieraniu demokracji oraz formułuje zalecenia na przyszłość;
- **Obserwacja wyborów** – każdego roku PE wysyła kilka delegacji do obserwacji wyborów lub referendów w państwach trzecich:
  - Parlament może zdecydować o wysłaniu delegacji posłów do PE, pod warunkiem że wybory odbywają się na szczeblu krajowym, organy krajowe zwróciły się o to do UE lub Parlamentu Europejskiego i prowadzona jest w tym kraju długoterminowa misja.
  - Delegacje Parlamentu są zawsze zintegrowane z unijnymi misjami obserwacji wyborów lub długoterminowymi misjami Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.
  - Z Parlamentem Europejskim konsultowany jest plan i harmonogram unijnych misji obserwacji wyborów oraz działań podejmowanych w ich następstwie.

Rola Parlamentu Europejskiego

- Oprócz obserwacji wyborów Parlament Europejski przeprowadza „**parlamentarne dialogi wyborcze**”. Zazwyczaj mają one formę okrągłego stołu, w którym uczestniczą MEP oraz kluczowi parlamentarzyści i przywódcy polityczni państwa spoza UE.
- **Program Simone Veil**
- **Program dla młodych liderów politycznych** jest jedną ze sztandarowych inicjatyw na rzecz dialogu i zrozumienia wśród przyszłych przywódców spoza UE, która ma przyczyniać się do budowania zaufania i pokoju.
- **DIALOGI „JEAN MONNET”** – opracowano z myślą o dużych napięciach w określonych krajach. Wydarzenia, organizowane w historycznym domu Jeana Monneta we Francji, umożliwiają spotkania przywódców politycznych ukierunkowane na promowanie komunikacji między partiami i budowanie konsensusu. Ich lokalizacja i format przyczyniają się do umacniania praktyk demokratycznych z dala od centrum zainteresowania mediów, a także z dala od Brukseli i stolic państw. Metodologia tych dialogów opiera się na własnych metodach pracy Jeana Monneta: pragmatycznych, konkretnych i skoncentrowanych na dialogu, dążących do osiągnięcia wyników w drodze konsensusu

Democracy Support and Election Coordination Group (DEG)

Zespół ds. Wspierania Demokracji
i Koordynacji Wyborów

Composition of the Democracy Support and Election Coordination Group (DEG)

Co-Chairs:

- Mr David McALLISTER (Chair AFET, EPP)
- Mr Tomas TOBÉ (Chair DEVE, EPP)

Members:

- Mr Michael GAHLER (EPP)
- Mr György HÖLVÉNYI (EPP)
- Ms Kati PIRI (S&D)
- Ms Isabel SANTOS (S&D)
- Ms Inma RODRÍGUEZ-PIÑERO (Chair CDC, S&D)
- Ms Izaskun BILBAO BARANDICA (RENEW)
- Mr Urmas PAET (RENEW)
- Ms Viola VON CRAMON-TAUBADEL (GREENS/EFA)
- Mr Thierry MARIANI (ID)
- Ms Anna FOTYGA (ECR)
- Ms Marisa MATIAS (GUE/NGL)

Ex-officio Members (without voting rights):

- Ms Maria ARENA (Chair DROI, S&D)
- Ms Heidi HAUTALA (Vice-President responsible for the Sakharov network and for Human Rights and Democracy, Greens/EFA)
- Mr Fabio Massimo CASTALDO (Vice-President responsible for Human Rights and Democracy, NI),

Jean Monnet
Centre of Excellence
ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Democracy Support and Election Coordination Group (DEG) (2020)

- W 2020 r. wytypowano ponownie sześć krajów/regionów, w których prowadzone są wspierające demokrację działania:
  - Ukrainę,
  - Gruzję,
  - Mołdawię,
  - Tunezję,
  - Bałkany Zachodnie (jako region priorytetowy)
  - oraz Parlament Panafrykański (jako priorytetowy parlament regionalny).

Nagroda Sacharowa (Nagroda im. Sacharowa za wolność myśli)

- Powołana w grudniu 1988 roku
- Wyróżnienie może otrzymać osoba, ale też i grupa osób
- Muszą być to osoby/a zasłużone/a w walce na rzecz praw człowieka i wolności
- Nazwa na cześć radzieckiego naukowca oraz działacza politycznego Andrieja Sacharowa
- Nominacji może udzielić grupa polityczna lub przynajmniej 40 posłów Parlamentu Europejskiego. Komisja do Spraw Zagranicznych i Komisja Rozwoju poprzez głosowanie wybierają trzech finalistów z listy nominowanych, następnie Konferencja Przewodniczących PE wybiera laureata.

Nagroda Sacharowa (Nagroda im. Sacharowa za wolność myśli)

- Demokratyczna opozycja na Białorusi - 2020, Białoruś
- Ilham Tohti – 2019 r., Chiny
- Ołeh Sencow – 2018 r., Ukraina
- Demokratyczna opozycja w Wenezueli – 2017 r., Wenezuela
- Nadia Murad i Lamiya Aji Bashar – 2016 r., Irak
- Raif Badawi – 2015 r., Arabia Saudyjska

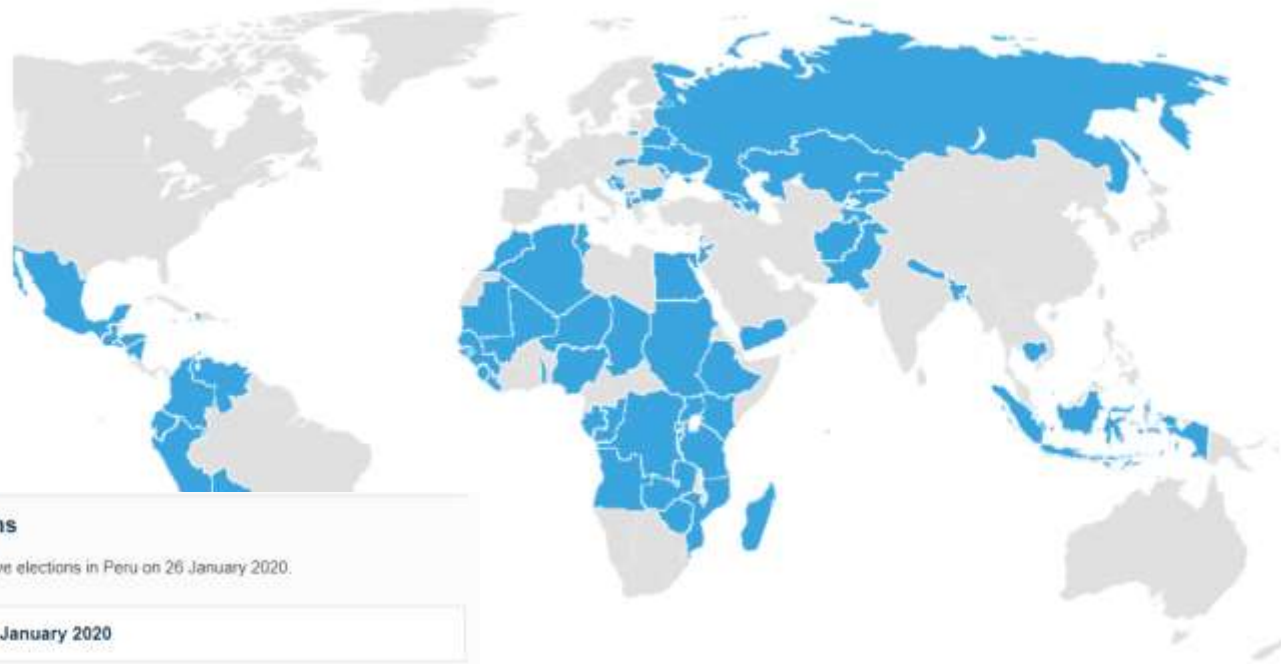
Nagroda Sacharowa (Nagroda im. Sacharowa za wolność myśli)

- (2020) Pod przewodnictwem odważnych kobiet oraz innych przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i polityków Rada Koordynacyjna zjednoczyła Białorusinów walczących o demokrację w państwie będącym ostatnią dyktaturą Europy.
- (2019) Ilham Tohti jest profesorem ekonomii i obrońcą Ujgurów w Chinach, gdzie ponad milion osób należących do tej mniejszości przetrzymywanych jest w obozach internowania.
- (2018) Ołeh Sencow, ukraiński twórca filmowy więziony w Rosji, jest źródłem inspiracji dla osób cierpiących prześladowania oraz symboler walki o uwolnienie więźniów politycznych przetrzymywanych w Rosji i całym świecie.
- (2017) Zgromadzenie Narodowe i wszyscy więźniowie polityczni, otrzymali nagrodę za niezłomną odwagę w działaniach na rzecz wolności i dobra w Wenezueli.
- (2016) Nadia Murad i Lamiya Aji Bashar przetrwały niewolę seksualną Państwa Islamskiego, a następnie stały się rzeczniczkami kobiet, którym przemoc seksualna zniszczyła życie. Są także rzeczniczkami społeczności jazydzkiej w Iraku.
- (2015) Saudyjski bloger Raif Badawi był poddawany karze chłosty i więziony za głoszenie liberalnych idei politycznych i omawianie kwestii religijnych w internecie.

- PE obserwuje wybory w krajach spoza UE od przeszło 30 lat.
- Ponad 170 krótkoterminowych misji obserwacji wyborów odwiedziło wiele krajów na całym świecie.
- Wiele z tych misji zasila bardziej długoterminowe przedsięwzięcia obserwacyjne organizowane przez UE i Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Biorący w nich udział posłowie służą bezpośrednią wiedzą dotyczącą kampanii politycznych i procesów wyborczych.

MISJE OBSERWACJI WYBORÓW PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

2020 election observation missions

The European Parliament observed the legislative elections in Peru on 26 January 2020.

+ Peru, early legislative elections, 26 January 2020

2019 election observation missions

In 2019 the European Parliament observed elections in Nigeria, Moldova, Senegal, Ukraine, Tunisia, Kosovo, Mozambique and Sri Lanka.

+ Sri Lanka, presidential election, 16 November 2019

+ Mozambique, general and provincial Assembly elections, 15 October 2019

+ Tunisia, parliamentary elections, 8 October 2019

+ Kosovo early legislative elections, 6 October 2019

+ Ukraine early parliamentary elections, 21 July 2019

+ Ukraine presidential elections, 31 March 2019 & 21 April 2019

+ Senegal presidential elections, 24 February 2019

+ Moldova parliamentary elections, 24 February 2019

+ Nigeria general elections, 16 February 2019

**Jean Monnet
Centre of Excellence**
ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

KANCELARIA SENATU

Przedstawiciel Kancelarii Senatu
przy Unii Europejskiej

Sprawozdanie nr 18/2018

Sprawozdanie nt. utworzenia instrumentu na rzecz wartości europejskich

Strasburg, 17-19 kwietnia br.

1. Sprawozdanie z debaty w dniu 17 kwietnia br.

W dniu 17 kwietnia br. odbyła się debata w PE nt. utworzenia instrumentu na rzecz wartości europejskich wspierającego organizację społeczeństwa obywatelskiego, które propagują demokrację, praworządność i wartości podstawowe w Unii Europejskiej.

Podstawą do debaty był projekt rezolucji przygotowanej przez komisję LIBE ws. utworzenia instrumentu, którego podstawowe założenia są następujące:

- PE wzywa UE do utworzenia specjalnego instrumentu finansowego w ramach kolejnej perspektywy finansowej, który wspierałby i chronił wartości zawarte w art. 2 TUE, z funduszem co najmniej równym funduszowi instrumentu na rzecz wspierania demokracji w krajach trzecich;
- celem funduszu ma być finansowanie inicjatyw promujących wartości europejskie na poziomie lokalnym i krajowym, projekty transnarodowe powinny spełniać jedynie rolę pomocniczą;
- instrument miałby być zarządzany przez Komisję.

grudzień 03, 2020 · LibertiesEU

Komisja Europejska przedstawiła dziś Europejski Plan Działania na Rzecz Demokracji (EDAP), którego celem jest wzmocnienie uczciwych procesów wyborczych oraz ochrona wolności i pluralizmu mediów. Projekt pojawia się w ważnym momencie.

Coś jeszcze?

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Źródła:

- <https://youtu.be/lBWUCmpcJWs>
- <https://pl.boell.org/en/2014/01/07/european-endowment-democracy-one-year>
- <https://marszalek.com.pl/przegladprawakonstytucyjnego/ppk8/01.pdf>
- http://www.epgencms.euoparl.europa.eu/cmsdata/upload/e12bfd90-fa88-471d-9e2a-5bd33068857a/DEG_Annual_Work_programme_2020-links_index.pdf
- https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/democratic_deficit.html?locale=pl
- http://przegladeuropejski.wnpism.uw.edu.pl/zasoby/pliki/2018-2/6_Zdanowicz.pdf

